

Урачэбная дзейнасць у часы Гіпакрата ў асноўным была аналагічна сучаснай. Урач павінен дапамагаць хвораму знайсці здароўе.

Безумоўна, на сённяшні дзень, так як і ў старажытнасці, ад урача перш за ўсё чакаюць эфектыўнага лячэння, пэўных ведаў і навыкаў у вобласці медыцыны. Аднак яго манеры, жэсты, словы, міміка, паводзіны знаходзяцца пад уважлівым назіраннем хворага. У антычнасці падчас візітаў да хворага ўрач павінен быў праявіць рытарычнае майстэрства. Для хворага яго з'яўленне было прычынай як палёгкай, так і хвалявання. Перспектыва мікстуры, скальпеля або гарачага жалеза, канечне ж, не павышала маральны дух. Урачу патрэбна было ўменне пераконваць або браць з сабой спецыяліста ў гэтым мастацтве [1, с. 151].

Сучаснае грамадства разглядае спецыяліста не толькі як чалавека, які валодае ведамі, ўменнямі і навыкамі ў прафесійнай сферы, але і як чалавека здольнага ўмела кантактаваць з людзьмі, эфектыўна дзейнічаць у складаных, нестандартных сітуацыях.

Заснавальнік расійскай хірургіі М. І. Пірагоў (1810-1881) заклікаў сваіх калег, урачоў “памятаць, што дар слова ёсць адзіны і неацэнны сродак пранікаць унутр значна глыбей, чым пры дапамозе адных знешніх пачуццяў. Але для дасягнення гэтай мэты неабходна выхавальніку арудаваць дарам слова так, каб ён ужываўся ім не для аднаго толькі асэнсавання, здабываемага нагляднага матэрыялу, а таксама і для ўздзеяння на іншыя, больш глыбокія ўражанні душы, якія захоўваюцца пад уздзеяннем знешніх адчуванняў” [с. 141].

Яшчэ ў часы антычнасці ўрачы разумелі важнасць маўленчага ўздзеяння на душу хворага, а не толькі на цела. “Нельга лячыць цела, не лечачы душу”, - гаварыў калісці Сакрат.

Апошнія, хто валодае мастацтвам зносін з хворым – гэта ўрачы старой загартуюкі. У выніку тэхнічнага прагрэсу, развіццю сетак Інтэрнэта на сённяшні дзень адбываецца зніжэнне ўзроўню маўленчай культуры чалавека, а разам з гэтым і знікненне рытарычнага мастацтва ў зносінах з чалавекам. Валоданне майстэрствам устанаўлення кантакту і зносін з хворым з'яўляецца адной з асноўных прафесійных праблем урача.

Пачатковай стадыяй супрацоўніцтва ўрача і хворага для барацьбы з хваробай з'яўляецца дыялог. Прааналізаваўшы маўленчыя зносіны ўрача і пацыента, можна вылучыць асноўныя крытэрыі, якімі павінен валодаць урач.

Урач павінен:

- умець не толькі гаварыць, але і слухаць. Уменне слухаць з'яўляецца адным з галоўных паказчыкаў рытарычнай культуры;
- умець валодаць пэўнымі нормаў маўленчага этыкету, аснову якога складаюць формулы ветлівасці, напрыклад, такіх, як: прывітанне, удзячнасць, просьба, адмова і г.д.;
- валодаць нямоўнымі кампанентамі маўлення, а менавіта такімі, як: сіла голасу, тэмп, мелодыка, інтанацыя, паўза, дыкцыя і г.д., – бо вельмі хуткая або запаволеная мова, невыразнасць дыкцыі вельмі часта раздражняюць пацыентаў і калег;
- мець паняцце і пра невербальныя сродкі зносін (поза, жэст, позірк, міміка і г.д.). Гэта дапамагае зразумець, што пацыент не хоча і не можа выразіць вербальна;
- валодаць сістэмай нормаў рускай і беларускай літаратурнай мовы.

Згодна з гэтымі патрабаваннямі ў курсе “Беларуская мова: прафесійная лексіка” ў раздзеле “Культура маўлення і медыцына” распрацаваны спецыяльныя заданні на замацаванне нормаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы ў параўнанні з рускай, а таксама на фарміраванне агульнай камунікатыўна-маўленчай кампетэнтнасці будучага ўрача. У дапамогу гэтаму курсу намі быў арганізаваны гурток “Рыторыка. Культура маўлення ўрача і фармацэўта”.

Што сказаць? Як? Якімі словамі? З якой інтанацыяй? Вось галоўныя пытанні, на якія студэнты вучацца адказваць на занятках, а таксама ў гуртку, атрымліваючы пачатковую рытарычную адукацыю, каб авалодаць майстэрствам эфектыўнага маўлення. Вялікае значэнне таксама тут адводзіцца і пастаноўцы голасу, вывучэнню вербальных і невербальных сродкаў зносін паміж людзьмі, у тым ліку ўрача і пацыента, праводзяцца маўленчыя гульні.

Методыка авалодання камунікатыўна-маўленчымі ўменнямі дапускае абавязковае выкарыстанне сучасных тэхнічных сродкаў навучання: планшэты, дыктафоны, ноўтбукі, камп'ютары. Усё гэта дазваляе студэнту праслухаць нарматыўнае беларускае вымаўленне, прагледзіць канкрэтныя сітуацыі, запісаць свой голас на дыктафон, адпрацаваць дыкцыйную выразнасць, скарэктываваць свой адказ, выправіць памылкі.

Наколькі неабходны для студэнта-медыка рытарычныя і маўленчыя веды і ўменне прымяняць іх сёння і ў будучым у сваёй прафесіі? Кожны студэнт павінен у працэсе вучобы авалодаць майстэрствам устанаўлення кантакту і зносін з хворым. Прафесія ўрача – лінгвістычна актыўная, рытарычная. Урач павінен валодаць мастацтвам эфектыўнай і пераканаўчай мовы. Як паказвае практыка: чым вышэй узровень маўленчай культуры, тым урачу лягчэй знайсці кантакт з хворым.

Такім чином, можна констатувати цесну сувязь паміж рытарычным мастацтвам і медыцынай, якая паходзіць яшчэ з антычных часоў, а таксама вялікую ролю рыторыкі і культуры маўлення ў падрыхтоўцы сучасных медыкаў.

Літаратура:

1. Жуанна Жак. Гиппократ / Жак Жуанна. – Ростов н/Д., 1997.
2. Мурына, А.Л. Рыторыка: вучэб. дапам. Для 10-11 кл. агульнаадукац. шк. / А.Л. Мурына. – Мн., 1998.
3. Пирогов Н.И. Собр. соч. в 8 т. М., 1962, т.8.
4. Сопер П. Основы искусства речи : пер. с англ. / П. Сопер. – 3 испр. изд. – М., 1995.
5. Чжан, Лили. Медицинский диалог с позиции риторики / Лили Чжан // Высшее образование в России. – 2002. – №4. – С.89-93.
6. Чжан, Лили. Профессиональное общение врача и больного с точки зрения риторики как искусства речи / Лили Чжан // Психологическая наука и образование. – 2003. – №1. – С. 54-58.